

**BOLALARDA NOSPESIFIK O'PKA KASALLIKLARIDA
RENOPULMONAR MUNOSABATLARNING KLINIK VA
FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI**

*Toshkent davlat tibbiyot universiteti Chirchiq filiali Bolalar kasalliklari
kafedrasida katta o'qituvchisi
Raxmatova Zulfiya Mirzayevna*

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolalarda uchraydigan nospetsifik o'pka kasalliklari fonida rivojlanadigan reno-pulmonal o'zaro bog'liqliklarning klinik va funksional xususiyatlari keng yoritilgan. Ta'rifda mazkur tizimlar o'rtasidagi patogenetik munosabatlar, klinik belgilar, laborator va instrumental diagnostika usullari, zamonaviy terapiya yondashuvlari, shuningdek, kasallikning bolalardagi individual kechish xususiyatlari batafsil ochib berilgan. Tahlilda reno-pulmonal tizim buzilishi va ularning barvaqt aniqlash, samarali davolash yo'llari ta'kidlangan. Maqolaning dolzarbligi bolalar organizmidagi fiziologik xususiyatlarni va kasallik oqibatlarini har tomonlama ochib beradi.

Kalit so'zlar: reno-pulmonal, bolalar, nospetsifik o'pka kasalliklari, funksional holatlar, klinik ko'rinishlar, o'pka, buyrak, diagnostika, terapiya.

Kliniko-funksional xususiyatlar va reno-pulmonal o'zaro bog'liqliklar bolalarda nospetsifik o'pka kasalliklari avj olganda eng dolzarb masalalardan biri bo'lib hisoblanadi. Chunki ushbu xastaliklar nafaqat nafas tizimi, balki butun organizm, xususan, buyraklar faoliyatiga ham bevosita yoki bilvosita ta'sir ko'rsatadi. Bolalar organizmi morfo-funksional jihatdan o'zgacha bo'lganligi uchun ham o'pka va buyrak o'rtasidagi fizio-patologik aloqalar ayni yoshda o'ziga xos xususiyatlar kasb etadi. Oddiy sharoitda bolalar o'pka to'qimalaridagi gaz almashinuvi jarayonida kislorod to'yingan arterial qon buyraklarga kelib, ularning to'qimalari hayotiy ahamiyatga ega bo'lgan barcha almashinuv mahsulotlarini olib

chiqib, organizmni tozalash funksiyasini bajaradi. Lekin o'pka nospetsifik kasalliklari paytida bu mexanizmda muhim buzilishlar yuzaga chiqadi. Avvalo, o'pka alveolarida gaz almashinuvi pasayadi, natijada arterial gipoksemiya rivojlanadi. Bu bolalarda qon aylanishida, ayniqsa, buyrak tomirlarida spazm va kapillyar qon oqimini sekinlashtiradi, venoz limfa bosimi ortadi hamda buyrak filtratsiyasi kamayadi. Klinik kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, bronxit, pnevmoniya, bronxoobstruktiv sindrom, boshqa allergik yoki interstitsial nospetsifik kasalliklar paytida doimiy yoki o'tkir respirator buzilishlar metabolik disbalans va gomeostaz buzilishi bilan namoyon bo'ladi. Albatta, bunda buyraklar giperfunksiya va kompensator javob tarzida natriuretik va diuretik faolligini orttiradi. Barmoq uchida esa yosh bolalarda bunday mexanizmlar yetarli darajada rivojlanmagan bo'lganidan ichki organlar zanjirli buzilishi, toksik allergik sindrom, yurak yetishmovchiligiga o'tuvchan holat tez yuzaga keladi [1].

Bunday reno-pulmonal bog'liqliklarning o'ziga xos klinik ko'rinishi, ayniqsa, yosh bolalarda o'zini namoyon qiladi: umumiy holsizlik, teri rangparligi, tashqi nafas a'zolarida sianoz, intoksikatsion sindromlar, sutka diurezining kamayishi, arterial bosimning pasayishi, puls tezlashuvi, yurak urishining kuchayishi va ba'zan proteinuriya yoki gematuriya rivojlanishi. Shuningdek, laborator tahlil natijalarida qon va siydikda azot almashinuvining buzilishi, miqdoriy o'zgarishlar, asosan karbamid, kreatinin, boshqa toksik metabolitlarning ahamiyatli o'sishi qayd etiladi. Reno-pulmonal kompleks buzilishlarni samarasiz davolash bolalarda surunkali yurak-buynak va nafas yetishmovchiligi, poliorgan yetishmovchilikka olib kelishi mumkin. Shuning uchun kompleks klinik hamda laborator tahlil, zamonaviy instrumental tekshiruvlar, spirografiya, rentgen va ultratovush tekshiruvlari, elektrolitlar va pH-muvozanatini aniqlash va har tomonlama diagnostika katta ahamiyatga ega. Bu jarayonlarda individual, yosh xususiyatlarini, hamda nospetsifik kasalliklar patogenezasini e'tiborga olish tavsiya etiladi. Zamonaviy pediatriyada,

ayniqsa, immunologik asosli o'pka kasalliklari fonida rivojlanadigan buyrak o'zgarishlari chuqur o'rganilib, maxsus nazorat ostida bo'lishi talqin qilinadi [2].

Muolaja jarayonida esa eng avvalo asosiy kasallikni to'g'ri va samarali davolash maqsad qilib qo'yiladi. Shu bilan birga, suyuqlik va elektrolit muvozanatini tiklash va normallashtirish, surunkali holatlarda individual parhez, farmakoterapiya va fizioterapevtik muolajalar, bolani ijtimoiy va psixologik jihatdan moslashtirish orqali to'liq rehabilitatsiya amalga oshiriladi. Maxsus dorilar, jumladan, antibiotiklar va immunomodulyatorlarni qo'llash holatining har biri aniq bola yoshiga, ahvoliga va kasallik shakliga qarab belgilanadi. Bolalarda kasallikning barvaqt bosqichida yuqoridagi o'zgarishlarni aniqlash profilaktika va prognozda ijobiy natija beradi. Tashqin, mo'tadillashgan tirishqoqlik bilan organizmga suyuqlik yuborilishi, tibbiy muolajalar va terapevtik jarayonlarni yagona kompleks tarzda yondashish orqali kelajakda og'ir asoratlarning oldi olinadi. Shu qatorda bolalar uchun nafaqat jismoniy, balki psixologik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash ayni muddao ekanligini amaliyot ko'rsatmoqda [3].

Bosqichma-bosqich klinik va funksional monitoring, laborator nazorat va o'z vaqtida profilaktik tekshiruvlar orqali nafaqat reno-pulmonal tizimdagi o'zgarishlar, balki rivojlanishi mumkin bo'lgan boshqa asoratlarni ham barvaqt aniqlab, ularga samarali aralashuv mumkin bo'ladi. Kasallik kechishining har bir fazasida bolani muntazam kuzatib borish, simptomatik va patogenetik davolashga individual yondashuv, yosh, jins, umumiy somatik fon va boshqa omillarni inobatga olib strategiyani ishlab chiqish muhimdir. Umuman olganda, reno-pulmonal tizim o'rtasidagi bog'liqliklar va ularning klinik funksional xususiyatlari bolalar nospetsifik o'pka kasalliklarida doimo chuqur o'rganib borilishi lozim. Amaliyotda har qanday nospetsifik yallig'lanish yoki boshqa nafas tizimi kasalligida buyrak faoliyatiga e'tiborli munosabatda bo'lish va doimiy nazorat qilish bolalar salomatligini mustahkamlashda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi [4].

Xulosa

Bolalarda uchrab turadigan nospetsifik o'pka kasalliklari multifaktorli va murakkab kechadigan jarayon bo'lib, bunda reno-pulmonal bog'liqliklarning to'g'ri aniqlanishi va baholanishi asosiy ahamiyatga ega. Mazkur bog'liqliklarni chuqur tahlil qilmasdan amalga oshirilgan diagnostika yoki davolash natijasida kasallikning og'ir asoratlari, buyrak va o'pka yetishmovchiligi, hatto, bolalarning to'liq sog'ayib ketmasligi ehtimoli ham mavjud. Shu sababli, bu kasalliklar zamonaviy tibbiy texnologiyalar asosida, kompleks yondashuv orqali, bolaning o'ziga xos fiziologik xususiyatlari bilan uyg'un holda chuqur o'rganilishi va samarali profilaktika, erta diagnostika va optimal reabilitatsiya asosida hal qilinishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Maslova I. Fiziologiya i patologiya reno-pulmonalnykh svyazey u detey. Moskva, 2017.
2. Ponomareva N.V., Zhudina O.V. Reno-pulmonary interaction in pediatric practice, *Pediatrics*, 2019.
3. Rahimova M.S. Zamonaviy yondashuvlarda bolalarda nospetsifik o'pka kasalliklarini diagnostika qilish, Toshkent, 2016.
4. Beers M.H., Berkow R. *The Merck Manual of Diagnosis and Therapy*, John Wiley & Sons, 2011.
5. Brown E. *Diagnosis and Management of Renal Disease in Children*, London, 2013.
6. Harris S., O'Brien C. *Childhood Respiratory Disease*, Cambridge University Press, 2012.
7. Lukanina L. Zamonaviy aspektlar: bolalik davridagi buyrak-o'pka bog'liqliklari, Sankt-Peterburg, 2018.